

نیشانه‌کانی ریژه‌ک فرمان

● نوری علی امین ●

خواردن خوارد
گهستن گهست

نیشانه‌کانی ریژه‌ی فرمان - ساده بیټ، یان ناساده له
زمانی کوردی‌دا ئه‌مانه‌ن:

1 - نیشانه‌ی (ده)

2 - نیشانه‌ی (ب)

(ب . . ایه)

(ایه)⁽¹⁾

2 - چاووگی ساده تی‌په‌ر بیټ، یان تی‌نه‌په‌ر، ئه‌گه‌ر
نووینی چاوگیه‌که‌و پیته‌که‌ی پیش نوونه‌که‌ی لی‌فری‌درا،
ئه‌وه‌ی ده‌مینته‌وه (ره‌گی فرمان)ه، وه‌ک:

چاووگی ساده ره‌گی فرمان
که‌وتن که‌وت
وه‌رین وه‌ر
تاشین تاش
نووسین نووس

ئهم نیشانه‌ه، که ده‌خه‌رینه به‌رایه‌ی قه‌دی فرمان، یان
ره‌گی فرمان، ریژه‌ییکه‌ی تایه‌تی سازده‌ده‌ن و ده‌توانریت
به‌بونه‌ی ئهم نیشانه‌هوه ده‌مه‌کانی فرمان لیک‌جونی
بکریته‌وه.

وام به باش زانی به‌رله‌وه‌ی باسی ئهم نیشانه‌ه بکه‌م،
هه‌نپدی له چوئیتی پیک‌هاتنی (قه‌دی فرمان)و (ره‌گی
فرمان) بدوئم و جیاوازی نیوانیان بخه‌مه به‌رچاو چونکه
په‌یوه‌ندی به باسه‌که‌وه هه‌یه، وینه بو چاووگی ساده.⁽²⁾

له‌ دوای ئهم روون کردنه‌وه‌یه ده‌گه‌رینه‌وه سه‌ر باسی
نیشانه‌کانی ریژه‌ی (ده) و (ب) له‌ زمانی کوردی‌دا.

1 - چاووگی ساده تی‌په‌ر بیټ، یان تی‌نه‌په‌ر، ئه‌گه‌ر
نووینی چاوگیه‌که‌ی لی‌فری‌درا، ئه‌وه‌ی ده‌مینته‌وه (قه‌دی
فرمان)ه، وه‌ک:

نیشانه‌ی (ده)

قه‌دی فرمان

خه‌وتن خه‌وت

نیشانه‌ی ریژه‌ی (ده) له‌ دوو مه‌لبه‌نددا ده‌رده‌که‌وئی:

1 - له‌ به‌رایه‌ی فرمانی رابوردووی تی‌په‌رو تی‌نه‌په‌ری

وه‌رین وه‌ری

ئىستىمرارى دا .

2 - له بهرايى فرمانى رانه بوردووى تى پهرو تى نه پهري ئىخبارى دا .

يه كه م - فرمانى رابوردووى ئىستىمرارى :

نشانه ي (ده) نه گهر خرايه بهرايى قهدى فرمانه وه ، قهده كه ده كات به فرمانى رابوردووى ئىستىمرارى تى پهري ، يان تى نه پهري .

(1) په رته كان ، واته اجزاء

2 - راناوه كه سى به لكاهه كانى زمانى كوردى دوو جور ، يان دوو كومه له ن :

1 - كومه له ي A (ك) A :

كهس	تاك	كو
يه كه م	م	مان
دوو م	ت	تان
سى يه م	ى	يان

2 - كومه له ي B (ك) B :

كهس	تاك	كو
يه كه م	م	ين
دوو م	يت (ى) - ه	ن
سى يه م	يت (ى) - ت	ن

ات (1)

أ - وينه بو تى پهري :

نشانه → قهدى فرمان

ده + چاند ← ده چاند

ده + گهست ← ده گهست

ده + دروو ← ده دروو

ب - وينه بو تى نه پهري :

نشانه → قهدى فرمان

ده + وهري ← ده وهري

ده + بوو ← ده بوو

ده + پيشا ← ده پيشا

نشانه ي (ده) له فرمانى رابوردووى ئىستىمرارى دا ،

ئهمانه ي به داوادا ديت :

1 - راناوى لكاوى ك A :

ئهم راناوه له فرمانى رابوردووى ئىستىمرارى تى پهري ساده دا ، يه كسهر به دواى نشانه ي ريژه ي (ده) دا ديت و له تەك پهرته كانى ترى⁽¹⁾ فرمانه كه دا وه ها ده گونجيت :

- نشانه ي ريژه (ده)

- راناوى لكاوى ك A⁽²⁾

2 - ئامرازى (ش) ي عهتف⁽³⁾ :

ئهم ئامرازه له فرمانى رابوردووى تى پهرو ، تى نه پهري ساده ي ئىستىمرارى دا يه كسهر به دواى نشانه ي ريژه ي (ده) دا ديت و له تەك پهرته كانى ترى فرمانه كه دا وه ده گونجيت :

- نشانه ي ريژه (ده)

- نامرازی (ش) عهتف

- قەدى فرمان، وهك:

أ - وینه بو تى پەر:

ده + ش + كىلا ← دهش كىلا

ده + ش + گروو ← دهش گروو

ده + ش + بوارد ← دهش بوارد

ب - وینه بو تى نه پەر:

ده + ش + پىشا ← دهش پىشا

ده + ش + گريا ← دهش گريا

ده + ش + كوکی ← دهش كوکی

3 - راناوی لكاوی (ك A) و نامرازی (ش) پىكهوه:

له فرمانی رابوردووی تى پەرى سادهی ئىستيمراری دا،

راناوی لكاوی ك A و نامرازی (ش) دهتوانن هەردووکیان

یهك له دواى یهك پىكهوه بهدواى نیشانهی ریزه‌ی (ده)

بىن، بهلام له هاتنه‌که‌ياندا پاش و پيش ده‌که‌وون:

1 - ئەگەر نامرازی (ش) پيش كهوت، راناوی لكاوی ك A

به‌دوادا دیت و وه‌ها له‌تهك پەرتەکانی تری فرمانه‌که‌دا

ده‌گونجین:

- نیشانهی ریزه (ده)

- نامرازی (ش)

- راناوی لكاوی ك A

- قەدى فرمان، وهك:

ده + ش + م + پچراند ← دهشم پچراند

ده + ش + مان + هینا ← دهشمان هینا

ده + ش + ت + دوشی ← دهشت دوشی

ده + ش + تان + دروو ← دهشتان دروو

ده + ش + ی + سه‌لماند ← دهشی سه‌لماند

ده + ش + یان + قیراند ← دهشیان قیراند

ب - ئەگەر راناوی لكاوی ك A پيش كهوت، نامرازی (ش)

عهتف به‌دوايدا دیت و وه‌ها له‌تهك پەرتەکانی تری فرمانه‌که‌دا

ده‌گونجین:

- نیشانهی ریزه (ده)

- راناوی لكاوی ك A

- نامرازی (ش)

- قەدى فرمان، وهك:

ده + م + یش + بیست ← ده‌میش بیست

ده + مان + یش + خست ← ده‌مانیش خست

ده + ت + یش + پرواند ← ده‌تیش پرواند

ده + تان + یش + ژمارد ← ده‌تانیش ژمارد

ده + ش⁽⁴⁾ + ی + خوارد ← ده‌شی خوارد

ده + یان + یش + هاورد ← ده‌یانیش هاورد

دووم - فرمانی رانه‌بوردووی ئیخباری:

نیشانهی ریزه‌ی (ده)⁽⁵⁾ ئەگەر خرایه به‌رایى پەگى

فرمانه‌وه، پەگه‌که له‌گه‌ل راناوی لكاوی ك B ده‌کات به

فرمانی رانه‌بوردووی تى پەرو تى نه‌پەرى ئیخباری وهك:

أ - وینه بو تى پەر:

ده + چىن + م ← ده‌چىنم

ده + مال + ين ← ده‌مالين

ده + پالیو + يت ← ده‌پالیویت

ده + كیش + ن ← ده‌كیشن

ده + جن + يت ← ده‌جنىت

ده + سر + ن ← ده‌سرن

ب - وینه بو تی نه پهر:

ده + چ + م ← ده چم

ده + رو + ين ← ده روين

ده + تهز + يت ← ده تهزيت

ده + فر + ن ← ده فرن

ده + خهو + يت ← ده خهويت

ده + كهو + ن ← ده كهون

ده + ش خواز + يت ← ده ش خوازيت

ده + ش + هاويژ + ن ← ده ش هاويژن

ده + ش + هار + يت ← ده ش هاريت

ده + ش + گهز + ن ← ده ش گهزن

ب - وینه بو تی نه پهر:

ده + ش + فر + م ← ده ش فرم

ده + ش + مر + ين ← ده ش مرين

ده + ش + خهو + يت ← ده ش خهويت

ده + ش + وهر + ن ← ده ش وهرن

ده + ش + وير + يت ← ده ش ويريت

ده + ش + كهو + ن ← ده ش كهون

نیشانه‌ی ریژه‌ی (ده) له فرمانی رانه‌بوردووی تی‌په‌رو
تی‌نه‌په‌ری ساده‌ی ئیخباری‌دا، ئەمانە‌ی بە‌دوادا دیت:

1 - راناوی لكاوی ك A

ئەم راناوه لكاوه له فرمانی رانه‌بوردووی تی‌په‌ری ساده‌ی
ئیخباری‌دا، یه‌كسه‌ر به‌دوای نیشانه‌ی ریژه‌ی (ده)‌دا دیت،
وه‌ك:

ده + م + گروو + يت ← ده‌م گروويت

ده + ت + كيش + يت ← ده‌ت كيشيت

ده + تان + نووس + ن ← ده‌تان نووسن

ده + ی + هين + م ← ده‌ی هينم

ده + يان + نيژ + ين ← ده‌يان نيژين

3 - ئامرازی (ش)‌ی عه‌تف و راناوی لكاوی ك A پي‌كه‌وه:

له فرمانی رانه‌بوردووی تی‌په‌ری ساده‌ی ئیخباری‌دا،

ئامرازی (ش)‌و راناوی لكاوی ك A ده‌شیت پي‌كه‌وه به‌دوای

نیشانه‌ی ریژه‌ی (ده)‌دا بين، وه له هاتنه‌كه‌ياندا

ده‌گونجیت:

أ - ئامرازی (ش) پيش راناوی لكاوی ك A بکه‌ويت ئەنجا

هه‌ردووکیان پي‌كه‌وه به‌دوای نیشانه‌ی ریژه‌كه‌دا بين و له‌ته‌ك

په‌رته‌کانی‌تری فرمانه‌كه‌دا وه‌ها‌بگونجین:

- نیشانه‌ی ریژه (ده)

- راناوی لكاوی ك A

- ئامرازی (ش)‌ی عه‌تف

- ره‌گی فرمان

- راناوی لكاوی ك B وه‌ك:

2 - ئامرازی (ش)‌ی عه‌تف:

ئەم ئامرازه‌ش له فرمانی رانه‌بوردووی ساده‌ی تی‌په‌رو

تی‌نه‌په‌ری ئیخباری‌دا به‌دوای نیشانه‌ی ریژه‌ی (ده)‌دا

دیت:

أ - وینه بو تی‌په‌ر:

ده + ش + بیس + م ← ده‌ش بیسم

ده + ش + نیڕ + ين ← ده‌ش نیڕين

ده + ش + لاخوين + م ← ده‌شی خوینم

ده + ش + يان + گر + ين ← ده‌شیان گرین

ده + ش + ت + هار + يت ← دهشت هاريت
 ده + ش + تان + گوش + ن ← دهستان گوشن
 ده + ش + م - نووس + يت ← دهشم نووسيت
 ده + ش + مان - ناس + ن ← دهشمان ناسن

یه که م - فرمانی رابوردووی ئینشائی:
 قەدی فرمان ئەگەر خرابە نیوان ریژهی (ب . . ایه) وه،
 قەدەکە دەکات بە فرمانی رابوردووی ئینشائی .تی پەرو
 تی نە پەر .

ب - راناوی لکاووی ك A پيش ئامرازی (ش) بکه ویت،
 ئەنجا هەردووکیان پیکهوه بەدوای نیشانهی ریژه کهدا بین و
 لەتەك پەرتەکانی تری فرمانه کهدا وهها بگونجین:

1 - وینه بو تی پەر:
 ب + گرت + ایه ← بگرتایه
 ب + نارد + ایه ← بناردایه
 ب + خوارد + ایه ← بخواردایه

- نیشانهی ریژهی (ده)

- راناوی لکاووی ك A

- ئامرازی (ش) عهتف

- رهگی فرمان

- راناوی لکاووی ك B وهك:

ده + م + يش + هار + يت ← ده مېش هاريت
 ده + مان + يش + خو + ن ← ده مانېش خو ن
 ده + ت + يش + دوین + م ← ده تيش دوینم
 ده + تان + يش + پاريز + ين ← ده تانېش پاريزين
 ده + ش + ی + فروش + يت ← ده شی فروشیت
 ده + یان + يش + نیر + ن ← ده یانیش نیرن⁽⁶⁾

نیشانهی (ب) له فرمانی رابوردووی ئینشائی دا ئەمانە
 بەدوادا دین:

1 - راناوی لکاووی ك A:

راناوی لکاووی ك A له فرمانی رابوردووی تی پەری
 ئینشائی دا بەدوای نیشانهی (ب) دا دیت و لەتەك
 پەرتەکانی تری فرمانه کهدا وهها دهگونجیت:

2 - نیشانهی (ب) و (ب . . ایه)

نیشانهی ریژهی (ب) و (ب . . ایه) له چوار
 مهله نندا ده رده کهوی:

1 - له بهرای فرمانی رابوردووی تی پەرو تی نە پەری
 ئینشائی دا .

2 - له بهرای فرمانی رانه بوردووی تی پەرو تی نە پەری ئینشائی دا

3 - له بهرای فرمانی داخوازی دا .

4 - له بهرای ئاوه لئاوی بکه ردا .

- نیشانهی ریژه (ب)

- راناوی لکاووی ك A

- قەدی فرمان

- باشکوی (ایه)، وهك:

ب + م + خوارد + ایه ← بم خواردایه
 ب + مان + شوش + ایه ← بمان شوشتایه
 ب + ت + رشت + ایه ← بت رشتایه

ب + تان + فروشت + ايه ← بتان فروشتايه
ب + ی + برد + ايه ← بی بردايه
ب + یان + نووسی + يايه⁽⁸⁾ ← بیان نووسیايه

2 - نامرازی (ش) عهتف:

نامرازی (ش) عهتف له فرمانی رابوردوی تی پيرو
تی نه پیری ئینشائی دا بهدوای نیشانهی ریژهی (ب) دا دیت و
لهتهك پهرتهکانی تری فرمانه که دا وهها دهگونجیت:

- نیشانهی ریژه (ب)

- نامرازی (ش) عهتف

- قهدی فرمان

- پاشکوی (ايه)، وهك:

ب + ش + برد + ايه ← بش بردايه
ب + ش + کیلا + ايه ← بش کیلايه
ب + ش + شوشت + ايه ← بش شوشتايه

ب - وینه بو تی نه پیر:

ب + ش + گه ییشت + ايه ← بش گه ییشتايه
ب + ش + كهوت + ايه ← بش كهوتايه
ب + ش + چوو + ايه ← بش چووايه

3 - راناوی لكاوی ك A و (ش) عهتف پیکهوه:

راناوی ك A و نامرازی (ش) عهتف دهتوانن
هردووکیان پیکهوه يهك له دوای يهك له فرمانی رابوردوی
تی پیری سادهی ئینشائی دا بهدوای ریژهی (ب) دا بین،
بهلام له هاتنه که دا دهشیت.

أ - نامرازی (ش) پيش راناوی لكاوی ك A بکهوت ئینجا
هردووکیان يهك له دوای يهك بهدوای نیشانهی (ب) دا
بین و لهتهك پهرتهکانی تری فرمانه که دا وهها بگونجین:

- نیشانهی ریژهی (ب)

- راناوی لكاوی ك A

- قهدی فرمان

- پاشکوی (ايه)، وهك:

ب + ش + م + بوارد + ايه ← بشم بواردايه
ب + ش + مان + چاند + ايه ← بشمان چاندايه
ب + ش + ت + توقاند + ايه ← بشتان توقاندايه
ب + ش + تان + نهنگاوت + ايه ← بشتان نهنگاوتايه
ب + ش + ی + برد + ايه ← بشی بردايه
ب + ش + یان + پساند + ايه ← بشیان پساندايه

ب - راناوی لكاوی ك A پيش نامرازی (ش) عهتف
بکهوت و هردووکیان پیکهوه يهك له دوای يهك بهدوای
نیشانهی ریژهی (ب) دا بین و لهتهك پهرتهکانی تری
فرمانه که دا وهها بگونجین:

- نیشانهی ریژهی (ب)

- راناوی لكاوی ك A

- نامرازی (ش) عهتف

- پاشکوی (ايه)، وهك:

ب + م + یش + هاورد + ايه ← بمیش هاوردايه
ب + مان + یش + رست + ايه ← بمایش رستايه
ب + ت + یش + رشت + ايه ← بتیش رشتايه
ب + تان + یش + ژنهفت + ايه ← بتایش ژنهفتايه
ب + ش + ی + گلاند + ايه ← بشی گلاندايه
ب + یان + یش + پساندا + ايه ← بیایش پساندايه

دووه - فرمانی رانه بوردوی ئینشائی:

ئهگه نیشانهی ریژهی (ب) خرابه بهرابی (رهگی
فرمان)، رهگه که دهکات به فرمانی رانه بوردوی تی پيرو

تی‌نه‌پیری ئینشائی، وهك:

2 - ئامرازی (ش)ی عه‌تف:

ئامرازی (ش)ی عه‌تف، له فرمانی رانه‌بورددوی
تی‌په‌رو تی‌نه‌پیری ساده‌ی ئینشائی دا به‌دوای نیشانه‌ی
ریژه‌ی (ب) دا دیت و له‌تهك په‌رته‌کانی تری فرمانه‌که‌دا وه‌ها
ده‌گونجیت:

أ - وینه بو تی‌په‌ر:

ب + نووس + م ← بنووسم

ب + نیر + ین ← بنیرین

ب + کیش + یت ← بکیشیت

- نیشانه‌ی ریژه (ب)

- ئامرازی (ش)ی عه‌تف

- ره‌گی فرمان

- راناوی لکاوی ك B

أ - وینه بو تی‌په‌ر:

ب + ش + کیل + م ← بش کیلم

ب + ش + هین + ین ← بش هینین

ب + ش + ئه‌نگیو + یت ← بش ئه‌نگیویت

ب + ش + گه‌ز + ن ← بش گه‌زن

ب + ش + مال + یت ← بش مالیت

ب + ش + گلوف + ن ← بش گلوفن

ب - وینه بو تی‌نه‌په‌ر:

ب + ش + خه‌و + م ← بش خه‌وم

ب + ش + رو + ین ← بش روین

ب + ش + گه + یت ← بش گه‌یت

ب + ش + ب⁽⁹⁾ + ن ← بش بن

ب - ش + ج⁽¹⁰⁾ + یت ← بش چیت

ب + ش + فر + ن ← بش فرن

ب - وینه بو تی‌نه‌په‌ر:

ب + خه‌و + م ← بخه‌وم

ب + گه + ین ← بگه‌ین

ب + که‌و + یت ← بکه‌ویت

ئهم نیشانه‌یه (ب) له فرمانی رانه‌بورددوی ساده‌ی
ئینشائی دا، ئه‌مانه‌ی به‌دوادا دیت.

أ - راناوی لکاوی ك A

راناوی لکاوی ك A به‌ت‌نیا به‌دوای نیشانه‌ی ریژه‌ی

(ب) دا دیت، له فرمانی رانه‌بورددوی تی‌په‌ری ساده‌ی

ئینشائی دا، وه له‌تهك په‌رته‌کانی تری فرمانه‌که‌دا وه‌ها

ده‌گونجیت:

- نیشانه‌ی ریژه‌ی (ب)

- راناوی لکاوی ك A

- ره‌گی فرمان

- راناوی لکاوی ك B، وهك:

ب + م + نووس + یت ← بم نووسیت

ب + مان + به‌خس + ن ← بمان به‌خسن

ب + ت + کیش + م ← بت کیشم

ب + تان + گروو + ین ← بتان گرووین

ب + ی + ریژ + یت ← بی‌ریژیت

ب + یان + چیژ + ن ← بیان چیژن

3 - راناوی لکاوی ك A و ئامرازی (ش)ی عه‌تف پیکه‌وه:

راناوی لکاوی ك A و ئامرازی (ش)ی عه‌تف له فرمانی

رانه‌بورددوی ئینشائی تی‌په‌ردا ده‌شیت پیکه‌وه به‌دوای به‌کدا

بین، به‌لام له هاتنه‌که‌یاندا هه‌ندی جار پیش وپاش

دهكهوون، ئه‌نجا:

أ - ئه‌گه‌ر راناوه‌كه پيش ئامرازه عه‌تفه‌كه كهوت، ئه‌وا په‌رته‌كانى تىرى فرمانه‌كه وه‌ها ده‌گونجىن:

- نيشانه‌ى ريزه (ب)

- راناوى لكاوى ك A

- ئامرازى (يش) عه‌تف

- ره‌گى فرمان

- راناوى لكاوى ك B ، وه‌ك:

ب + م + يش + نير + يت ← بيش نيريت

ب + مان + يش + دورين + ن ← بمانيش دورين

ب + ت + يش + سوتين + م ← بتيش سوتينم

ب + تان + يش + سپير - ين ← بتانيش سپيرين

ب + ش + ي + دوش - يت ← بشى دوشيت

ب + يان + يش + هاويژ - ن ← بيانيش هاويژن

سى‌په‌م - فرمانى داخوازى:

ئه‌گه‌ر نيشانه‌ى ريزه‌ى (ب) خرابه به‌رايى (ره‌گى فرمان)، ئه‌وا ره‌گه‌كه ده‌كات به‌ فرمانى داخوازى تى‌په‌رو تى‌نه‌په‌ر، وه‌ك:

أ - وي‌نه بو تى‌په‌ر:

ب + نووس + ه ← بنووسه

ب + چين + ن ← بچين

ب - وي‌نه بو تى‌نه‌په‌ر:

ب + خه‌و + ه ← بخه‌وه

ب + فر + ن ← بفرن

نيشانه‌ى ريزه‌ى (ب) له‌ فرمانى داخوازى دا ئه‌مانه‌ى به‌دوادا دى:

1 - راناوى لكاوى ك A

راناوى لكاوى ك A له‌ فرمانى داخوازى تى‌په‌ردا، يه‌كسه‌ر به‌دواى نيشانه‌ى ريزه‌ى (ب) دا ديت وله‌ته‌ك په‌رته‌كانى تىرى فرمانه‌كه‌دا وه‌ها ده‌گونجيت:

- نيشانه‌ى ريزه‌ى (ب)

- راناوى لكاوى ك A

- ره‌گى فرمان

- راناوى لكاوى ك B ، وه‌ك:

ب + م + كيش + ه ← بم كيشه

ب + مان + جن + ن ← بمان جنن

ب + ي + سر + ه ← بى سره

ب + يان + به‌خش + ن ← بيان به‌خشن

ب - ئه‌گه‌ر ئامرازه عه‌تفه‌كه پيش راناوه‌كه كهوت، ئه‌وا په‌رته‌كانى تىرى فرمانه‌كه وه‌ها ده‌گونجىن:

- نيشانه‌ى ريزه‌ى (ب)

- ئامرازى (ش) عه‌تف

- راناوى لكاوى ك A

- ره‌گى فرمان

- راناوى لكاوى ك B ، وه‌ك:

ب + ش + م + تورين + يت ← بشم تورينيت

ب + ش + مان + كر + ن ← بشان كر ن

ب + ش + ت + ناس + يت ← بشت ناسيت

ب + ش + تان + كوژ + ن ← بشتان كوژن

ب + ش + ي + گر + م ← بشى گرم

ب + ش + يان + نووس + ين ← بشيان نووسين

2 - نامرازی (ش)ی عهتف:

ب + ش + ی + هین + ه ← بشی هینه
ب + یان + ش + جولین + ن ← بیانش جولین

نامرازی (ش)ی عهتف له فرمانی داخوازی تی په پ، یان
تی نه په پدا یه كه سهر به دواى نیشانه ی ریژه ی (ب) دا دیت و
له تهك په رته كانی تری فرمانه كدا وها ده گونجیت:

ب - نامرازه كه پیش راناوه كه ده كه ویت و له تهك
په رته كانی تری فرمانه كدا وها ده گونجیت:

- نامرازی (ش)ی عهتف

- رهگی فرمان

- نیشانه ی (ب)

- راناوی لكاوی ك B ، وهك؛

- نامرازی (ش)ی عهتف

أ - وینه بو تی په پ:

- راناوی لكاوی ك A

- رهگی فرمان

ب + ش + چین + ه ← بش چین

ب + ش + خونین + ن ← بش خونین

- راناوی لكاوی ك B ، وهك:

ب - وینه بو تی نه په پ:

ب + ش + فر + ه ← بش فره

ب + ش + نوو + ن ← بش نوون

ب + ش + م + گر + ه ← بشم گره

ب + ش + مان + نهنگیو + ن ← بشمان نهنگیون

ب + ش + ی + کر + ه ← بشی کره

ب + ش + یان + نووس + ن ← بشیان نووسن.

3 - راناوی لكاوی ك A و نامرازی (ش) عهتف پینكه وه:

له فرمانی داخوازی تی په پدا ده شیت راناوی لكاوی ك A

و نامرازی (ش)ی عهتف به دواى نیشانه ی ریژه دا بین،

به لام هندی جار له هاتنه كه یاندا:

پوارهم - ناوه لئاوی بکهر:

نیشانه ی ریژه ی (ب) نه گره خرایه به رایى رهگی فرمان و

راناوی لكاوی ك B ی به دوا دا نه هات، ده بیته ناوه لئاوی

بکهر، وهك:

أ - راناوه كه پیش نامرازه كه ده كه ویت و له تهك په رته كانی تری

فرمانه كدا وها ده گونجیت:

- نیشانه ی ریژه (ب):

- راناوی لكاوی ك A

ب + بر ← بیبر

ب + كوژ ← بكوژ

- نامرازی (ش)ی عهتف

ب + چیژ ← بچیژ

- رهگی فرمان

ب + نووس ← بنووس

ب + خوړ ← بخوړ

- راناوی لكاوی ك B ، وهك:

ب + پيو ← بیپيو

ب + م + یش + نیر + ه ← بمیش نیره

ب + مان + یش + به + ن ← بمایش بهن

له دواى نهم ليكولینه وه به ده توانین نهم (ریسا) یه بو

دووری ئیخباری بو ئه‌وه‌ی بکسرت به فرمانی رابوردووی
 دووری ئیشائی، وهك
 چاندبوو + ایه ← چاندبووایه
 چووبوو + ایه ← چووبووایه
 (2) له بهشی دووهمی ئهم باسه‌دا له‌ریژه‌ی چاووگی ناساده
 ده‌دوین .
 (3) ئهم ئامرازه له دوای بزویته‌وه (ش) و له دوای نه‌بزویته‌وه
 (پش دیت .
 (4) به‌پشی ده‌ستور ده‌بوو و‌ها ریک به‌خرايه :
 (ده + ی + ش ← ده‌پش خوارد)
 (5) له‌بری ئیشانه‌ی ریژه (ده) ئیشانه‌ی (ئه)ش به‌کارهاتوه .
 (6) ئه‌گه‌ر به‌مانه‌وی رسته‌ی (ده‌پانش ئیرین) شی بکه‌ینه‌وه
 ده‌لین .
 - (ده) ئیشانه‌ی ریژه‌ی فرمانی رانه‌بوردووی ئیخباری‌یه .
 - (یان) راناوی لکاوی (A) یه به‌رکاری راسته‌وخویه .
 - (پش) : ئامرازی
 - (نیر) : ره‌گی فرمانه .
 - (ین) : راناو لکاوی (A) یه بکه‌ره .
 (7) : ئه‌گه‌ر قه‌دی فرمان کوتایی به‌پیشه‌بزوینی (1) هاتبوو،
 له‌بری ئه‌وه به‌خه‌رتنه‌ نیوان (ب . . ایه) هوه، ده‌خه‌رتنه‌ نیوان
 ئیشانه‌ی (ب . . یه) وه چونکه ناگونجیت دوو پسته‌بزوین به‌دوای
 یه‌کدا بین، بو وینه :
 ب + خوسا + یه ← بخوسایه
 (8) ئه‌گه‌ر قه‌دی فرمانه‌که کوتایی به‌پیشه‌بزوینی (ی) هاتبوو،
 قه‌ده‌که ده‌شیت (ی) گونجاندیش به‌دوای دا بیت، ئه‌وجا
 پاشکوی (ایه) چونکه ناشیت دوو پسته‌بزوین به‌دوای یه‌کدا بین
 به‌پشی ئه‌وه‌ی پسته‌گونجاندنی (ی) نه‌خه‌رتنه‌ نیوانیه‌وه، وهك :
 ب + ی + بری + ی + ایه ← بی‌بریايه .
 (9) ره‌گی فرمانی (بوون) ه .
 (10) ره‌گی فرمانی (چوون) ه .

نیشانه‌کانی ریژه‌ی فرمانی ساده دابنن :
 1 - له زمانی کوردی‌دا دوو جوړ نیشانه‌ی ریژه هه‌یه
 أ - نیشانه‌ی (ده)
 ب - نیشانه‌ی (ب) و (ب . . ایه)
 2 - نیشانه‌ی ریژه‌ی (ده) قه‌دی فرمانی ساده‌ی
 پی‌ده‌کریته :
 أ - فرمانی رابوردووی ئیستیمرازی ساده .
 ب - فرمانی رانه‌بوردووی ئیخباری ساده .
 3 - نیشانه‌ی (ب)، ره‌گی فرمانی ساده‌ی پی‌ده‌کریته :
 أ - فرمانی رابوردووی ئیشائی ساده (ب . . ایه) .
 ب - فرمانی رانه‌بوردووی ئیلزای ساده .
 ح - فرمانی داخوازی ساده .
 د - ئاوه‌لناوی بکه‌ری ساده .
 4 - نیشانه‌کان (ب) و (ب . . ایه) له فرمانی ساده‌دا،
 ئه‌مانه‌یان به‌دوادا دیت :
 أ - راناوی لکاوی (A) به‌ته‌نیا .
 ب - ئامرازی (ش) عه‌تف به‌ته‌نیا .
 ح - راناوی لکاوی (A) و ئامرازی (ش) عه‌تف
 به‌جووته .
 له بهشی دووهمی ئهم باسه‌دا له نیشانه‌کانی ریژه‌ی
 فرمانی ناساده (داڕژاو) ده‌دوین .
 سه‌رچاوه‌کان : -
 1 - ده‌ستووری زمانی کوردی - توفیق وه‌ه‌بی .
 2 - ریزمانی ئاخاوتنی کوردی - کۆری زانیاری .
 3 - قواعدی زمانی کوردی به‌رگی دووه‌م - نوری علی
 4 - گوڤاری کۆری زانیاری - به‌رگی نۆه‌م 1982 (رینوس) .
 5 - لایه‌نیک‌کی جیاوازی - د . وریا عمر آمین - گوڤاری کۆری
 زانیاری به‌رگی ده‌یه‌م .
 (1) نیشانه‌ی (ایه) به‌ته‌نیا، ده‌خه‌رتنه‌ کوتایی فرمانی رابوردووی